

—:ભાવનગર યુનિવર્સિટી:—

ડીપ્લોમાં ઈન કો-ઓપરેટીવ લો એન્ડ પ્રેક્ટીસ
પેપર-૧(એક)

- (૧) (અ) ગુજરાત રાજ્ય સહકારી કાયદો તેના નિયમો અને વ્યવહાર.
(છલ્લા સુધારા વધારા સાથે) ગુણ-૮૫
- (૨) (બ) મલ્ટી યુનિટ કો-ઓપરેટીવ એક્ટ
(Multi-Unit-Co- Act)
(છલ્લા સુધારા વધારા સાથે) ગુણ-૧૫

—:ભાવનગર યુનિવર્સિટી:—

(૩) સહકારી હિસાબ અને અન્વેષણ (Co-Operative Accounts and auditing) પેપર-૨(બે)

કુલ ગુણ-૧૦૦
ગુણ-૨૫

(અ) સહકારી હિસાબ

- (૧) નામુ એટલે શું ? હિસાબો રાખવાનો ઉદ્દેશ-દ્રિનોંધી હિસાબી પદ્ધતિનાં સિધ્ધાંતો આમ નોંધ ખાતાનાં પ્રકારો-માલ મિલકતખાતાના-વ્યક્તિખાતા અને ઉપજ ખર્ચનાં ખાતા-જમાં અને ઉધારના નિયમો.
- (૨) (અ) સહકારી હિસાબી પદ્ધતિ-મુખ્ય ચોપડા-રોજમેળ વગેરે.
(બ) વ્યક્તિની માલીકીનાં હિસાબો તથ ભાગીદારીનાં હિસાબો.
- (૩) (અ) રોજમેળ-રોકડ, ઉધાર અને બેન્કમા વ્યવહારો નોંધવાની પદ્ધતિ-ખાના વાળો રોજમેળ.
(બ) રોજમેળ એક ખાના વાળો- વિવિધ ખાનાવાળો રોજમેળમાં રોકડ અને બેન્કનાં વ્યવહારો નોંધવાની પદ્ધતિ-પેટા ચોપડાઓમાં નોંધવાની અને તેની રોજમેળમાં સમાવેશ કરવાની પદ્ધતિ-સિલક ખેચંવી અને રોજમેળ બંધ કરવો.
(ક) ખતવણી-ખાતુ-સામાન્ય ખાતુ-સામાન્ય ખાતાવહી અને પેટા ખાતાવહીઓ રોજમેળમાંથી ખતવણી કરવાની પદ્ધતિ-ખાતાઓની રોજમેળમાંથી ખતવણી કરવાની પદ્ધતિ-ખાતાઓની બાકીઓ કાઢવી-જમાં અને ઉધાર બાકીઓ કાઢવાનું મહત્વ.
(ડ) તારીજ અને કાચું સરવૈયુ તૈયાર કરવું - તેના ખરાપણાની ખાત્રી - તારીજ અને કાચાસરવૈયાની મેળવણી પર અસર કરતી અને નહી અસર કરતી ભુલો-ભેલોનો પ્રકાર અને તેની સુધારણા.
- (૪) સાચી નાણાંકીય સ્થિત દર્શાવવા માટે રોજમેળમાં હવાલાનાખવા - ઘસારા-ખરાબા લેણા અને અન્ય અનામતો નહિં ચુકવાયેલ ખર્ચ - આવવાની બાકી આવક-અગાઉથી મળેલ આવક, અગાવથી ચુકવેલ ખર્ચ- નફાની ફાળવણી અને દેણગી (લોન), પેશગી (સબસીડી) વગેરેની નોંધ ચોપડે નફો-નફાની ફાળવણી.
- (૫) સરકારી મંડળીના - વ્યક્તિ માલીકીના તથ ભાગીદારી પઢીના છેવતનાં હિસાબો તૈયાર કરવા - તારીજ-કાચું સરવૈયુ બન્ને વચ્ચેનો તફાવત- કાચુ સરવૈયુ - તારીજ અને ઉધડતા સરવૈયા (આગલા વર્ષના) ઉપરથી વેપાર નફા-નુકસાન ખાતુ અને પાકુ સરવૈયુ તૈયાર કરવું.
- (૬) સાદુ બેન્ક સિલક મેળવણી પત્રક તૈયાર કરવું-આવું પત્રક તૈયાર કરવાની જરૂરીયાત અને પદ્ધતિ.
- (૭) વ્યાજ- પગાર ગણવાની પદ્ધતિ.

ગુણ-૨૫.

(બ) અન્વેષણ (Auditing)

- (૧) અન્વેષણનાં સિધ્ધાંતો અને અન્વેષણની વ્યાખ્યા અન્વેષણનો ઉદ્દેશ- અન્વેષણના ફાયદા, અન્વેષણનાં જુદા જુદા પ્રકારો- કાયદેસરનું, ચાલુ સતત અને (વાર્ષિક) અન્વેષણ.
- (૨) રોકડ વ્યવહારોનું અન્વેષણ અને ખાતાવહીઓ બાબતમાં અન્વેષણ.
- (૩) વ્યાપારી વ્યવહારોનું અન્વેષણ.
- (૪) ઘસારો-ઘસારો કાઢવાની આવશ્યકતા અને પદ્ધતિઓ નક્કી કરેલ હપ્તાથી, ઘટતી જતી બાકી કિંમતની પદ્ધતિથી સહકારી સંસ્થાઓમાંથી ઘસારો કાઢવા બાબતમાં પ્રચલીત, અસ્કયમતો અને સ્ટોકની ચકાસણી.
- (૫) અન્વેષણ, નિરીક્ષણ અને પર્યવેક્ષણ વચ્ચે તફાવત-વહીવટી અન્વેષણ.
- (૬) અન્વેષણ, અને તેની દુરસ્તી-દરસ્તીના અમલ અંગે દેખરેખ.

—:ભાવનગર યુનિવર્સિટી:—

(૪) સરકારી અને સહકારી વ્યવસ્થા અને વહીવટ.

કુલ ગુણ-૧૦૦

(Co-Operating & Co-Operative Management and Administration)

પેપર-૩(ત્રણ)

વિભાગ (અ) સહકાર. (Co-Operating)

ગુણ-૩૦

- (૧) અનેક વાદો વચ્ચે સહકારી પ્રવૃત્તિ એક સમાધાનકારી માર્ગ છે.
- (૨) સહકારીનું તત્વજ્ઞાન સહકારના સિધ્ધાંતો અને વ્યવહારમાં તેનો અમલ-સહકારી ચળવળનો ઈતીયાસ.
- (૩) ઇંગ્લેન્ડ, સ્વીડન, જર્મની, જાપાન, ડેન્માર્કની સહકારી નો ખ્યાલ.
- (૪) સને ૧૯૪૭ પછી ભારતની સહકારી પ્રવૃત્તિનો વિકાસ અને અદ્યતન પ્રવાહો (જુદી જુદી સમિતિઓ સામાન્ય ખ્યાલ)
- (૫) સહકારી શિક્ષણ તથા તાલિમની અગત્યતા અને તે માટેની ગુજરાતમાં વ્યવસ્થા. તેમજ રાષ્ટ્રીય સહકારી સંઘલ આંતર રાષ્ટ્રીય સહકારી સંઘની કામગીરીનો ખ્યાલ.
- (૬) રાષ્ટ્રીય સહકારી વિકાસ નિગમની કામગીરી.
- (૭) કુટુંબ કલ્યાણ કાર્યક્રમ અને સહકારી પ્રવૃત્તિ.
- (૮) પંચાયતીરાજ અને પંચાયતો અને સહકારી મંડળીઓ વચ્ચેના આંતર સંબંધો.
- (૯) જુદા જુદા પ્રકારની સહકારી મંડળીઓની વિશિષ્ટ મુખ્ય બાબતો જેવી કે જમીન વિકાસ બેન્ક, નાગરીક બેન્ક, ગ્રાહક ભંડારો-ઓધોગીક મંડળીનો, દુધ મંડળીઓ વિગેરે.

વિભાગ (બ) સહકારી વ્યવસ્થા અને વહીવટ (વિભાગ - બ)

ગુણ-૭૦

- (૧) વ્યવસ્થા એટલે શું વ્યવસ્થાના સિધ્ધાંતો અને વ્યવસ્થાપકનાં કાર્યો.
- (૨) સહકારસં સંસ્થાઓમાં વ્યવસ્થા-સહકારી મંડળીઓમાં વ્યવસ્થાના વ્યવસાયીક કરણની જરૂરીયાત - સહકારી સિધ્ધાંતોનાં સંદર્ભમાં સહકારી વ્યવસ્થાના સિધ્ધાંતો.
- (૩) આયોજન-હેતુ- સહકારી મંડળીઓના કામકાજ તથા વિકાસ માટે તેની જરૂરીયાત અને અવત્યતા.
- (૪) રચના-અર્થ-ઉદ્દેશો- સહકારી સંસ્થાઓનું રચના વિષયક માંગખુ-સાધારણ સભા -વ્યવસ્થાપક મંડળી- હોદ્દેદારો અને મુખ્ય વહીવટી કર્તાઓ (ઓકીસ બેરરર્સ એન્ડ ચીફ એક્ઝીક્યુટીવસ) તેમાની સત્તા, ફરજો અને જવાબદારીઓ સત્તા સોંપણી. - અન્ય સહકારી સંસ્થાઓ, સ્મવાયીક સંઘો અને સહકારી ખાતા સાથેનાં તેમજ સભાસદો અને સામાન્ય જનતા સાથેના સંબંધો- જનસંપર્ક -જરૂરીયાત તેની પધ્ધતિઓ - સહકારી સંસ્થાઓ અને તેના કર્મચારીઓ સાથેના સંબંધો.
- (૫) કર્મચારી - ભરતી - નોકરીની શરતો -તાલીમ - વિકાસ અને પ્રોત્સાહન -કર્મચારીઓ ના કામનું વિશિષ્ટી કરણ અને કામની વહેચણી.
- (૬) ગૃપનાં -માર્ગદર્શન -માહિતી સંચાર -પ્રકાર પધ્ધતિઓ અને માહિતી સંચારનાં અવરોધક પરિબળો.
- (૭) નિયંત્રણ અર્થ - જરૂરીયાત - નિયંત્રણનાં પ્રકારો આંતરીક અને બાહ્ય વગેરે.
- (૮) સંકલન અર્થ અને તેની આવશ્યકતા.
- (૯) સહકારી મંડળીનાં પેટા નિયમોની મહત્વની બાબતો.
- (૧૦) સભાનુ મહત્વ -અને વિવિધ પ્રકારની સભાઓ -કાર્યવાહીઓ નોંધ નોટીસ તૈયાર કરવી- ગણપૂર્તિ- સભાવોની કાર્યવાહીઓ નોંધલેવી નોંધબુક તૈયાર કરવી - સભા સંચાલન બાબત.
- (૧૧) નાણાકીય સાધનો -સ્વકીય પરકીય -વખતો વખત રોકડનો અંદાજ અને તેની જોળવણીઓની વ્યવસ્થા અને નાણા ચુકવણીની સત્તા અને બેન્ક ખાતાની લેવડ-દેવડની સત્તા.
- (૧૨) ખરીદ વેહેચણીની નીતી-ભાવ નકકી કરવા માલની ગોડાઉનમાં ગોઠવણી કરવી રાખવાની સાવચેતી-વિતરણની પધ્ધતિ.
- (૧૩) કાર્યાલય વ્યવસ્થાપક, કાર્યાલયના કામકાજની વ્યવસ્થા પ્રત્રવયવહાર, દફતરો, ફાયલો, પ્રત્રકો, ફાયલીગની પધ્ધતિ અને દફતરની જાળવણી.
- (૧૪) સહકારી ખાતુ અને વહીવટી માંગખું તેમજ સહકારી ખાતાની કામગીરી.

—:ભાવનગર યુનિવર્સિટી:—

પેપર-૪ (ચાર)

અન્ય સંબંધીત કાયદા Other allied laws.

- (૧) સીવીલ પ્રોસીજટ કોડ,
કલમ ૧૪૮ એ - ઓર્ડર ૧૪ - ઓર્ડર - ૨૨ ઓર્ડર-૩૯
- (૨) ભારતીય સમય મર્યાદા અધીનિયમ (Indian Limitation Acts)
કલમ -૫ કલમ - ૧૨ કલમ - ૧૮ -૧૯ - ૨૦.
- (૩) ભારતીય કરાર અધીનિયમ (Indian Contract Acts)
અવેજની વ્યાખ્યા, કરારની વ્યાખ્યા- ચુકવણીની રકમનો વિનયોગ કલમ -૫૯ - ૬૦ અને કરાર ભંગનાં પરીણામો
કલમ ૭૩-૭૪- અને કલમ - ૭૫ ૧૨૪-૧૨૫- ૧૨૬ - ૧૨૭ - ૧૨૮ -૧૨૦ -૧૩૦ -૧૩૧ -૧૩૩ -૧૩૪
-૧૩૫ -૧૩૮ -૧૪૦ - કલમ ૧૮૨ થી ૧૮૯.
- (૪) ભારતીય ફોજદારી અધીનિયમ (Indian Penal Acts)
કલમ ૪૦૩-૪૦૫-૪૦૬-૪૦૭-૪૦૮-૪૦૯ કલમ ૪૬૩ થી ૪૬૫ કલમ - ૪૭૦-૪૭૧ કલમ - ૪૭૭ તથા
કલમ ૪૭૭-એ.
- (૫) મુંબઈનો જમીન મહેસુલ કાયદો (Land Revenue code)
પ્રકરણ-૧૧ કમલ ૧૩૬ થી ૧૮૭
પ્રકરણ ૧૩ કલમ ૨૦૩ થી ૨૧૨
- (૬) મિલકત તબાદલા અધીનિયમ (T. P. Act)
કલમ ૫૬ થી ૬૬-૬૭-૬૭ક-૬૮-૭૨-૭૩-૭૬-૭૭-૮૬ કલમ ૯૮ તથા ચાર્જ- પ્લેજ -હાઈપોથીકેશન
- (૭) ગુજરાત વેચાણવેરા અધીનિયમ (Sales Tax Act)
કલમ ૨ થી ૬ પ્રકરણ ૪ - કલમ ૨૯ થી ૩૯ કલમ-૪૦ -૫૮-૫૯-૬૨-૭૩.
- (૮) ગુજરાત બજાર નિયંત્રણ ધારો (Agricultural Produce Market)
કલમ ૬૨ કલમ-૧૦ થી ૩૧ કલમ ૩૬ થી ૪૩.